

Сидоренко Оксана
(Запоріжжя)

Сміхові мотиви як провідні чинники творення сміхового поля у фаблію, шванках і джестах

Однією з провідних поетологічних характеристик міської “низової” літератури є комічне начало, концептуальна значимість якого дається взнаки на всіх без винятку рівнях поетики кожної із національних жанрових моделей цього літературного різновиду. Присутність яскраво вираженої стихії комічного у середньовічних фаблію, ренесансних шванках і джестах зумовлює специфічне місце цих літературних моделей у жанровій парадигмі тогочася, визначає їх жанрову прагматику і до певної міри детермінує той світообраз, що народжується у їхньому художньому просторі.

Традиційно фаблію, шванки і джести розглядаються у річищі міської літератури високого Середньовіччя та Відродження, що, по суті, вказує не лише на світський характер творів, але і на коло потенційних реципієнтів, проблемно-тематичний спектр тощо. На противагу жанрам “високої” літератури “низові” жанри орієнтувалися здебільшого на демократичні верстви населення, при цьому рекреаційний ефект досягався, головним чином, завдяки присутності сміхової стихії. Про це неодноразово наголошували дослідники цих жанрів. Загалом досвід, накопичений зарубіжними, радянськими та українськими медієвістами і ренесансознавцями у сфері вивчення поетики окремих жанрів “низової” літератури виявляється доволі цінним як у історико-літературному, так і в теоретико-літературному аспектах. Так, у роботах сучасних учених, зокрема У.Кіблера, М.Шенк, А.Михайлова,

В.Динник, В.Олевської, Ю.Очерета, які у своїх розвідках значною мірою орієнтувалися на досягнення Дж.Бедьє, Г.Паріса та ін., досить детально прослідковано історію становлення жанру фаблію, з'ясовано своєрідність сюжето-складання, особливості співвідношення фольклорного та авторського начал тощо. У ґрунтовних дослідженнях таких учених, як Б.Пурішев, М.Реутін, Е.Штраснер висвітлено специфіку генезису та жанрові особливості малих епічних форм у лоні німецької літератури. Що ж до англійських джестів, то в зарубіжній і вітчизняній літературознавчій науці окремі аспекти джестової поетики знайшли висвітлення в працях Ф.Вілсона, М.Шлаух, С.Карла, М.Лоуліс, Т.Власової, Н.Торкут, К.Василини. Однак попри високі наукові здобутки у вивченні “низової” літератури залишаються недостатньо висвітленими питання дослідження природи сміхової стихії, механізмів творення комічного ефекту та ін. Мета цієї розвідки – виокремити та проаналізувати найрепрезентативніші сміхові мотиви, представлені у сміховій стихії французьких фаблію, німецьких шванків і англійських джестах.

Приналежність французьких фаблію, німецьких шванків та англійських джестів до однієї жанрової групи, а також їхнє майже синхронне існування у спільному західноєвропейському культурному ареалі дає підстави висунути гіпотезу, згідно з якою типологічні спільності спостерігаються і на рівні творення тієї загальної емоційної атмосфери, яка з певною долею умовності може бути названа сміховою стихією. Йдеться про спроможність художнього тексту формувати у свідомості читача певні комічні образи, відтворювати якісь смішні ситуації, викликати позитивні емоції досить широкого спектру, від інтелектуально-духовної насолоди, спричиненої тонким гумором, до грубого сміху на кшталт гробіанівського.

Саме внаслідок естетизації сміхової стихії, яка завжди є хронологічно детермінованою і залежною від смаків

I. Історико-літературний процес

потенційного реципієнта, формується комічне начало¹. Отже, сміхова стихія постає як максимально широке категоріальне поняття, використання якого дає змогу акцентувати увагу на нетотожності сміхового простору і комічного простору у текстах досліджуваного історико-літературного періоду. Те, що видавалося смішним читачам XIV-XVI ст., у сучасного реципієнта далеко не завжди викликає ідентичну реакцію: приміром, часті змалювання скатологічних вчинків героїв “низової” літератури, гробіанівський гумор, зображення елементів тілесного низу, якими рясніють шванки і джести, не лише видається позбавленим комізму (при цьому під комізмом мається на увазі емоційно-насичене естетичне осміяння²), а й сприймається як непристойно шокуючий епатаж. Суттєві розбіжності в епістемологічних основах комізму тогочасся та сучасності дають підстави при аналізі фаблію, шванків і джестів говорити про “сміхову стихію”, а не про “комічну стихію”, а результат естетизації сміхового поля розглядати як комічний ефект.

Аналіз сміхової стихії фаблію, шванків і джестів доцільно розпочати з окреслення тих об’єктів, які у тогочасній картині світу могли поставати у вигляді контрастних пар і тим самим породжувати протиріччя – джерело комізму. До числа таких об’єктів можна віднести як соціальні явища (зростаюче незадоволення широких верств населення інститутом церкви; пауперизація суспільства, міграція сільського населення до міста та ін.), так і героїв (недолугий чоловік – хитромудра жінка, винахідливий трікстер – довірливий простак; грішний священик – праведний прихожанин та ін.), а також певні риси людської психіки (розум – недолугість, щедрість – жадібність,

---

¹ Гомон А.М. “Сміховий світ” прози Леоніда Андрєєва: Автореф. дис...канд. філол. наук / Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна: 10.01.02. – Харків, 2004 – С.5.

² Борев Ю.Б. Эстетика. Теория литературы: Энциклопедический словарь терминов / Ю.Б.Борев. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – С.198.

праведність – гріховність та ін.) і суспільних відносин (майстер – підмайстер, клірик – прихожанин, чоловік – дружина, рицар – селянин, городянин – селянин та ін.).

Саме конфлікт між згаданими об'єктами, які, по суті, формували бінарні опозиції, навколо яких структурувалися основні проблемно-тематичні комплекси, виконує ключову роль і у формуванні сміхової стихії, і у структуруванні жанрового простору фаблію, шванків і джестів. На рівні жанрової структури сміхова стихія опредмечується через провідні конституенти, а саме через специфічне сюжетотворче ядро (пуант), сміхові мотиви та систему персонажів, до якої, як правило, входить суб'єкт комізму (той, хто ініціює сміхову ситуацію), об'єкт комізму (той, хто висміюється), сторонній спостерігач (той, хто чітко вказує публіці на об'єкт комізму і виступає, свого роду, рупором авторської позиції).

Важливими конституентами сміхового поля у фаблію, шванках і джестах постають сміхові мотиви. Під мотивом мається на увазі трактування, обґрунтоване О.Веселовським, це “зерно сюжету або формула, яка породила сюжет”³. У даному випадку сміховим мотивом називається такий його різновид, який спроможний викликати сміх потенційного реципієнта. Коло сміхових мотивів, представлених у фаблію, шванках і джестах, виявляється доволі широким.

Перша група мотивів об'єднана доволі специфічним ідеологічним концептом, який можна назвати десакралізацією. Десакралізація інституту церкви загалом і церковнослужителів зокрема відбувається здебільшого за рахунок сатиричного висміювання, адже сатиричне зображення священиків та показ негативного ставлення до них із боку пастви були одним із улюблених мотивів.

Прикметно, що в залежності від конкретної суспільно-історичної ситуації у тій чи іншій країні кожна національна

---

³ Цит. за: *Целкова Л.Н. Мотив // Введение в литературоведение. Литературное произведение: Основные понятия и термины: Учебное пособие / Под ред. Л.В.Чернец. – М.: Высш. шк.; Издательский центр “Академия”, 1999. – С.203.*

I. Історико-літературний процес

література презентує той спектр вад церковнослужителів, які вважалися найбільш кричущими. Так, у французькій літературі, як правило, клірики виступають у ролі коханців, тим самим, підриваючи недовіру до морального авторитету людини в сутані. При цьому неважливо, чи виходить піп переможцем над зрадженим невдахою-чоловіком, чи, навпаки, сам зазнає поневірянь від невдалої любовної походеньки – у будь-якому випадку він є сатиричним персонажем, що зображений у комічно-викривальному світлі.

Значно більшу варіативність сміхових мотивів спостерігаємо у німецьких шванках, зокрема у тих оповідках народної книги про Тіля Уленшпігеля, де піддаються висміюванню герої-священики, а також у доволі несподіваному вигляді зображуються деякі релігійні обряди й культова практика. Загальна тональність репрезентації клерикальної тематики у шванках тяжіє до гостро сатиричної, а деколи саркастичної. Зумовлено це, думається, тим, що заголовний персонаж оповідок сам планує і реалізує комічно-викривальні ситуації, модифікуючи їх на власний розсуд і провокуючи героя-антагоніста чинити так, як того хоче він. Саме тому в шванках народної книги священнослужителі зображені в більш колоритному плані, аніж у французьких фаблію.

Сміхові мотиви, спрямовані на десакралізацію окремих релігійних концептів, посідають важливе місце і в англійських джестових книгах. Подібно до образів священиків, якими вони представлені на сторінках шванкових збірок, зображуються церковнослужителі і в англійських комічних оповідках. Клірики постають як малоосвічені і недолугі, хтиві і ненажерливі, ласі поживитися за рахунок чужого добра. Вони мають коханок і незаконнонароджених дітей, перелюбствують із чужими дружинами і держать парі, а інколи навіть поводяться як справжні трікстери та ін.

Серед сміхових антиклерикальних мотивів, що найчастіше знаходять художню репрезентацію в англійських

джестах, можна виокремити ті, де клірики потрапляють у смішне становище через свої вади, а також ті, де об'єктом осміяння постає не лише священик, але і певне явище, з ним пов'язане (закон цілібату, певні релігійні обряди тощо)⁴.

Друга група сміхових мотивів, що являють свою присутність у всіх малих епічних формах комічної орієнтації Середньовіччя і Ренесансу, об'єднана спільним пафосом, який можна назвати апологетикою винахідливості. Саме цей рушійний чинник більшості сюжетів фаблію, шванків і джестів формує пуант як важливий компонент жанрової структури і ключовий конституент сміхового поля. Його присутність у жанровому просторі кожної з національних модифікацій комічної літератури є проявом типологічної подібності. Ця подібність, безперечно, є наслідком того, що ментально-ціннісне тло, на якому формуються і розвиваються фаблію, шванки та джести, було спільним, укоріненим у світоглядні орієнтири. За часів пізнього Середньовіччя та Відродження картина світу простолюдина, незалежно від його національної приналежності, була майже ідентичною. Динаміка змін у картині світу простолюдина була значно нижчою, ніж у представника інтелектуальної еліти. Тож цілком природно, що і в середньовічних фаблію, розквіт яких припадає на XII ст., і в ренесансних шванках та джестах загальна візія позитивних людських якостей виявляється подібною, а отже, такі риси, як розум, дотепність, хитрість, винахідливість, підприємливість, постають об'єктами схвальної апологетики, а антонімічні їм риси – тупість, недолугість, лінь, пасивність – репрезентуються у викривально-критичному ключі. Щоправда, по мірі зростання суто ренесансних тенденцій і поширення буржуазних відносин питома вага апологетики підприємливості, хитрості і життєвої активності відчутно збільшується.

---

⁴ Дет. див.: Сидоренко О. Специфіка художньої репрезентації антиклерикальної теми у французьких фаблію, німецьких шванках і англійських джестах // Ренесансні студії. – Запоріжжя, 2005. – Вип.10. – С.54-68.

I. Історико-літературний процес

У художньому просторі французьких фабліо домінуючими серед цієї групи мотивів виявляються ті, що пов'язані з уславленням людської винахідливості, яка найчастіше проявляється у соціально-побутовій сфері (“Про куріпок”, “Про бабу, яка змазала рицареві руку”, “Про попівську корову”) та у так званій гендерній ситуації (“Про сірого в яблуках коня”, “Кошіль розуму”, “Про Арістотеля”, “Про сокола”, “Про трьох рицарів та сорочку”). Відмінною рисою суто французької художньої репрезентації мотиву винахідливості, яка проявляється у сфері стосунків між чоловіком і жінкою, є наявність концепту кохання. Як правило, біля витоків сюжетних колізій у французьких фабліо стоїть почуття любові (у фабліо “Про сірого в яблуках коня”⁵ та “Про Арістотеля”⁶ це кохання двох молодих людей, у “Кошелі розуму”⁷ – любов дружини до чоловіка, і її бажання зберегти сімейний союз).

Вагома роль концепту кохання у цих національних модифікаціях комічної літератури має очевидну соціокультурну мотивацію (вплив куртуазної традиції на літературне життя і побут тогочасного французького суспільства). Стихія комічного при реалізації мотивів, пов'язаних із апологетикою винахідливості в царині інтимних стосунків, створюється здебільшого за рахунок сатиричного змалювання тих, хто стоїть на заваді коханню. Так, приміром, мудрець Арістотель потрапляє у тенета винахідливої молодій жінки і змушений визнати свій програш, що формує гумористичний ефект. Саме гумористичне начало домінує над власне сатиричним у більшості випадків, де йдеться про гендерну ситуацію, і це, у свою чергу, відрізняє фабліо від шванків та джестів, у яких ситуація стосунків між представниками різних статей змальовувалася або як подружня зрада, або як порушення

⁵ Фабліо. Старофранцузские новеллы / Пер. с старофранцузского С.Вышеславцевой и В.Дынник. – М.: Художественная литература, 1971. – С.81-128.

⁶ Там само. – С.23-45.

⁷ Там само. – С.153-168.

біблійних приписів хтивими кліриками. Прикметно, що у жодному зі шванків концепт кохання як такий не зустрічається взагалі. У джестах вкрай рідко згадується про любов, виняток становить лише збірка “Кумедні оповідання майстра Скелтона...”, де кохання постає не джерелом колізій, а скоріше тим об’єктом, який потребує захисту (священик Скелтон виборює своє право на прояв почуттів, наголошуючи на тому, що його любов не гріховна, а щира, праведна, а отже, богоугодна).

Мотиви, пов’язані з апологетикою винахідливості у німецькій “низовій” літературі, розгортаються в процесі висвітлення таких тем, як стосунки майстра та підмайстра, поліпшення героєм свого матеріального становища, а також у процесі демонстрації героєм своєї трікстерсько-блазеньської природи. Щодо першої теми, яка представлена у декількох десятках шванків народної книги про Тіля, то сміхові мотиви при її розробці спрямовуються на критику соціальної несправедливості та сатиричне зображення представників тогочасного бюргерства. Тіль своїми вдалими вивертами і трікстерськими витівками демонструє недолугість своїх “майстрів”, карає їх за жадібність, лінь, надмірну прискіпливість, схильність до брехні тощо. При цьому сміхові мотиви, як правило, вибудовуються на тому, що герой-блазень дослівно виконує наказ свого майстра, ігноруючи професійно-цеховий жаргон. Це надає сміховій стихії карнавального забарвлення і формує критичне ставлення читацької аудиторії до суспільно-станової ієрархії тогочасного німецького соціуму.

Цікаво зазначити, що суспільно-становою ієрархією подається у німецьких шванках виключно у тому її спектрі, який демонструє стосунки між робітниками та роботодавцями, незалежно від того, ким є останні – ремісниками, рицарями, священиками, купцями тощо. Щодо ставлення до селянства – проблеми, яка досить гостро стояла в Англії і здобула помітного висвітлення у джестових книгах, то в німецькій народній книзі вона майже не

I. Історико-літературний процес

знайшла більш-менш відчутної репрезентації. Судячи зі свідчень про походження головного героя, можна припустити, що, будучи вихідцем із бідної селянської сім'ї, зазнавши поневірянь, аби здобути кусень хліба, Тіль Уленшпігель навряд чи піддавав би комічному осміянню віланів. Попри підкреслення недолугості мешканців села, їхньої непристосованості до нових законів співжиття, домінуючою тенденцією все ж є змалювання їх у добродушно-іронічному ключі в контексті карнавальної оновленості життя.

Суто німецьким сміховим мотивом є розвінчання діяльності магів і алхіміків (шванки 17, 31, 35 народної книги про Тіля). Символізм мислення, що був характерним для пізнього Середньовіччя і Відродження, породив сліпу віру людей у чудодійну силу астрології, магії, алхімії⁸. Для головного героя народної книги не склало великих труднощів поліпшити власні прибутки, вдавшись до хитрощів. Представившись бродячим продавцем реліквій, Тіль демонструє прихожанам десь підібраний череп, видаючи його за голову святого Брандана, і збирає при цьому чималі грошенята (шванк 31)⁹. Прикметно, що для вдалого втілення свого хитромудрого задуму Уленшпігель перевдягається священником. Це перевдягання має важливий ідеологічний підтекст: загальновідомо, що до магії задля власної вигоди вдавалося тогочасне духовенство, зловживаючи довірою пастви і народною вірою в чудеса. Як підкреслює авторитетний медієвіст А.Гуревич, певна суперечливість у стратегії діяльності католицької церкви полягала в тому, що віками ведучи боротьбу з проявами язичництва, вона сама використовувала магію в окремих сферах власної діяльності, наприклад,

---

⁸ Дет. див.: *Хейзинга Й.* Осень Средневековья. Исследование форм жизненного уклада и форм мышления в XV и XVI веках во Франции и Нидерландах. – М.: Наука, 1988. – 540 с.; *Барг М.А.* Эпохи и идеи. Становление историзма. – М.: Мысль, 1987. – 348 с.

⁹ Тиль Уленшпигель // Прекрасная Магелона. Фортунат. Тиль Уленшпигель. – М.: Наука, 1986. – С. 190-191.

послугувалася чудодійними предметами, мощами святих тощо¹⁰. Відтак зрозуміло, чому Тіль обирає для свого шахрайського трюку саме сутану священика. У такий спосіб він начебто легітимізує свою діяльність і водночас створює своєрідний привід для сатиричного осміяння псевдочудес, якими рясніла практика тогочасної католицької церкви.

Своїми витівками Тіль вдається до викриття ще одного типового для тогочася явища, яке процвітало разом із магією, – алхімії. Вище наведена історія 17 про те, як Уленшпігель вилікував без ліків хворих у шпиталі, є тому свідченням, адже попіл, яким герой прагне “поставити на ноги” хворих, широко використовувався алхіміками в їхніх експериментах. Загалом, сміх викликає сама хитра задумка трікстера: оголосивши, що попіл від спаленого тіла найбільш хворого пацієнта чудодійним чином вилікує всіх інших, Тіль, по суті, апелює до природного життєлюбства людей. Суто технічний бік справи – використання найтипівшого засобу тогочасних лікарських практик, замішаних на алхімії, – має певний сатиричний аспект, представлений у даному випадку імпліцитно.

Прикметно, що у згадуваних шванках віра в чудеса стає об’єктом багатоаспектної критики. Зокрема, йдеться про те, що об’єктами сміхового поля тут виступають не лише простолюдини, котрі беззастережно беруть на віру безглузді приписи, а й ті, хто спекулює на народній довірливості. Специфічну роль у цьому контексті відіграє історія 28 німецької народної книги, що розповідає, як Уленшпігель у Празькому університеті, що в Богемії, вів диспут зі студентами й отримав над ними гору. Ця історія націлена на викриття схоластичної науки в переддень Реформації. Так, Тіль, людина із простонароддя, неосвічена, але практична, тобто така, що все прагне досягнути власним розумом, а не брати сліпо на віру, сміливо кидає виклик схоластичній псевдонауці. Розуміючи абсурдність суджень

---

¹⁰ Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М.: Искусство, 1990. – С.279-308.

I. Історико-літературний процес

схоластів, Уленшпігель на їхні запитання дає такі ж абсурдні відповіді, правильність яких не піддається перевірці. Наприклад, на запитання, скільки діжок води в морі, наш герой не задумуючись говорить: “Достоповажний пане ректоре, накажіть зупинитися іншим водам, які звідусіль течуть у море. Тоді я виміряю, доведу і скажу всю правду про це, що не важко зробити”¹¹. Аналогічним чином Тіль відповів і ще на чотири запитання, довівши, що схоластичну вченість можна легко перемогти хитрістю. Як бачимо, сміховий мотив цього шванку має підкреслено фольклорне коріння і його ідеологія вибудовується на контрастному зіставленні схоластичної мудрості і мудрості народної. Перемога Тіля над університетськими вченими є симптоматичною, якщо розглядати її як відтворення соціокультурних перипетій тогочасної освітньої ситуації.

Біля витоків активності Тіля Уленшпігеля стоїть, здебільшого, життєвий прагматизм, спрямований на поліпшення його матеріального становища. І хитромудрі виверти, щоб обдурити своїх супротивників, і шахрайства зі “святими” речами, і вдалі спекуляції на кшталт успіху в медичній чи науковій сфері – все це, певною мірою, зумовлене тією об’єктивною ситуацією, у якій перебуває головний герой народної книги. Залучаючи ресурси свого природного розуму і спираючись на народну мудрість, Тіль ліквідує певне протиріччя: він гідний кращого життя, ніж те, що випало на його долю волею обставин (народження у бідній родині, перебування на найнижчому щаблі соціальної ієрархії, бідність, безробіття, відсутність родини, сталого місця проживання, професії тощо). Втім, значна кількість шванків народної книги репрезентує ситуації, що позбавлені будь-якого соціально-детермінованого мотивування. Йдеться про оповідки, сміхові мотиви яких сконструйовані за рахунок використання одного з провідних елементів карнавальної стихії – концепту блазнювання. Зазначимо, що

---

¹¹ Тиль Уленшпігель // Прекрасная Магелона. Фортунат. Тиль Уленшпігель... – С. 186.

дуже часто Тіль грає дурника виключно заради розваги. Його блазнювання інколи має досить смішний вигляд (згадаймо шванки 9, 32, 39, 48, 69, 72 85, 86 та ін.). Приміром, шванк 9, у якому Тіль розраховувався з господарем постійного двору дзвоном монет, демонструє дотепність героя, а шванк 63 показує цілу низку смішних ситуацій, у яких Тіль постає зухвалим блазнем. Незрідка імпульсом для розгортання сміхових мотивів народної книги слугує скатологічний вчинок героя (шванки 2, 24, 35, 51, 68, 75, 76, 78, 83, 84, 87, 89, 91), що формує досить специфічний тип сміхової реакції.

Лише в поодиноких шванках прояв блазенського начала сприяє формуванню яскраво вираженого сатиричного ефекту. Зокрема, у шванку 14 Тіль обіцяє полетіти з даху, а потім відмовляється від свого “задуму”, побачивши, що є дуже багато людей, які ще дурніші за нього, адже зібралися, щоб подивитись, як він літає¹².

Орієнтовані на апологетику життєвої активності індивідуума, сміхові мотиви джестових збірок виявляються дуже подібними до шванкових. Виняток становлять два типи мотивів, які мають суто англійське коріння. Перший серед них відображає конфлікт між міськими жителями та вихідцями з провінції, які намагаються знайти собі місце під сонцем серед городян. Другий тип мотивів пов’язаний із постаттю іноземця, який потрапляє у смішні ситуації через погане знання англійської мови та національних традицій і звичаїв.

Прикметно, що в ранніх джестових книгах досить часто змальовується своєрідне протистояння міста і села, причому останнє набуває здебільшого негативної оцінки. Вілани англійських “низових” оповідок – це однотипні характери, наділені лише неприйнятними якостями, причому ці якості суперечать не герою – носієві карнавального начала, – а новим формам суспільного життя.

---

¹² Там само. – С.171.

I. Історико-літературний процес

Поведінка антигероїв дозволяє представити села як такі, що позбавлені всіх благ міста, відірвані від осередків цивілізації, культури, етичних норм поведінки.

Означення “міська” до даного різновиду літературної продукції ніби окреслює межі її інтересів, визначає потенційного читача, а також дозволяє припустити її відмежування від літератури “селянської”, що ще донедавна була єдиною у представленні інтересів простих народних мас. Однак переміщення центру цивілізації в міста, формування нової світоглядної ідеології робить села і селянство носіями всього віджилого, гальмуючого процес розвитку. Звідси і пародійно-карнавальне зниження/викриття образу селянина в джестах. До речі, селяни, як правило, у цих оповідках завжди родом із Ессекса, можна припустити, що Ессекс у ті часи був назвою узагальнюючою і асоціювався з поселеннями, де панують провінційні, майже архаїчні устої.

Вілан виглядає на вулицях міста досить дивно, що і привертає увагу любителів поблазнювати. Саме у такий спосіб герой джесту 5 “Торбини новин” стає предметом насмішок. Приїхавши до Лондона, селянин стає об’єктом глузування лондонських зівак, які переконують його у тому, що цвяхами на підборах черевиків він пошкрябає лондонські вулиці і буде покараний мером міста. Довірливий простак знімає черевики і носить їх у руках¹³. Цей факт робить його в очах оточуючих епіцентром карнавального насміхання-зниження.

Куди глибшою постає соціальна дистанція та непримиренність між селянами та городянами в джесті 7 згаданої збірки. У цій оповідці не просто викривається, а саркастично змальовується життєва тупість селянства. Герой, вперше побачивши кораблі, що плвли з напнутими вітрилами, прагне “модернізувати” одвічну свою працю хлібороба, прилаштувавши плугові парус із простирадла¹⁴.

¹³ The Sackful of News // Elizabethan Prose Fiction / Ed by M. Lawlis – New York: The Odyssey Press, Inc., 1967. – P.22.

¹⁴ Ibid. – P.23.

Сміхові мотиви, у яких задіяні іноземці (джести зі збірок “Сто веселих історій” 13, 30, 31, 48, 61, 81, “Торбина новин” 13, 18, 14, 22), є доволі однотипними, а комізм вибудовується, як правило, завдяки вербальному пуанту.

Таким чином, сміхова стихія, провідним конститuentом якої у фаблію, шванках і джестах є сміхові мотиви, у цілому орієнтована на формування тих етико-психологічних норм і уявлень, яких потребує нова соціокультурна формація (капіталізм, що зароджується і робить перші кроки). Десакралізуючи високі концепти (зокрема святість, праведність, моральну вищість кліру), комічні форми “низової” літератури розхитують усталені уявлення соціуму про загальну парадигму морально-етичної ієрархії. Згідно з середньовічними стереотипами, на запровадження яких, безперечно, спрацьовувала церковна література, представники кліру завжди сприймалися як особи вищі за пересічних прихожан в аспекті релігійності, моральності та етики. Згідно з логікою, що формувалася у сміховій стихії фаблію, шванків і джестів, середньовічна ієрархічна вертикаль якщо не руйнувалася, то принаймні ставилася під сумнів.